

PERMANENTNÁ FORMÁCIA ABSOLVENTOV TEOLOGICKÝCH FAKÚLT

doc. ThDr. Štefan Paločko, PhD.

TÉMA I: VEČNÁ BOŽIA EXISTENCIA AKO PREDPOKLAD JEHO NEMENITEĽNOSTI

ÚVOD

Cirkevní otcovia pri úvahách o Božej podstate vychádzajú z Ex 3,14 a zdôrazňujú Boha ako nevyhnutne existujúce bytie. Gregor Nazíánsky vysvetľuje, že Boha ani tak nevystihuje to, že vždy bol a vždy bude, lebo „bol“ a „bude“ sú úseky našej doby, ktorá neustále plynie. Boh však je vždy jestvujúci. Podobne sa vyjadrujú aj Augustín a Ján Damascénsky.

1. Rozumové zdôvodnenie Božej nemeniteľnosti

Dokázaným faktom je, že Prvá príčina nevznikla a je večná. Ak teda uvažujeme o večnosti, do úvahy pripadajú len dve protichodné hypotézy, ako by sa táto večnosť Prvej príčiny mala realizovať: Buď ide o večnosť v časovom zmysle, teda že trvala do minulosti do nekonečna, alebo že je nezávislá na čase, teda že Prvá príčina je večná v stálom „teraz“, ako to naznačujú spomínaní cirkevní otcovia.

Problém prvej hypotézy je, že čas nie je mysliteľný do minulosti do nekonečna. Ak predpokladáme večné trvanie času smerom do minulosti, pred dnešným dňom by musel uplynúť nekonečný počet dní (resp. nejakých časových jednotiek). V aktuálnom okamihu tak predpokladáme ukončenie nekonečného počtu dní, čo je rozpor. Čas teda musí mať začiatok. Existencia Prvej príčiny ako večnej v čase do minulosti je teda nemysliteľná.

Druhá hypotéza ráta s večnou existenciou Prvej príčiny v zmysle nezávislosti na čase, teda v stálom „teraz“. Niečo také je mysliteľné, len ak sa pre Prvú príčinu akékoľvek „predtým“, „teraz“ a „potom“ ničím neodlišujú. Len vtedy nemožno hovoriť o žiadnej postupnosti, o žiadnom čase, len o stálom nemeniteľnom stave. Stále „teraz“ teda z definície predpokladá absolútnu nemeniteľnosť. V prvej príčine teda nemôže prebehnúť žiadna zmena.

2. Božia nemeniteľnosť v Božom Zjavení

To, čo rozum odhaľuje o prvej príčine, potvrdzuje o Bohu Sväté písmo i vyjadrenia cirkevných otcov. Najzjavnejšie potvrdzuje Božiu nemennosť vo Svätom písme Jakub: „Každý dobrý údel, každý dokonalý dar je zhora, zostupuje od Otca svetiel, u ktorého niet premeny“ (Jk 1,17).

Sv. Augustín vysvetľuje, že všetko, čo sa mení, prestáva byť, čím bolo a začína byť, čím nebolo. To však znamená prechod z možnosti do uskutočnenia, čo u Boha nie je možné, keďže Boh je čistý akt. Prechod z možnosti do uskutočnenia u Boha vylučuje fakt, že Boh je Prvou príčinou, ktorá nemôže byť účinkom predošlej príčiny.

Vo Svätom písme sa stretávame s opisom zmeny v Bohu (napr. „Pán oľutoval, že stvoril človeka na zemi“ Gn 6,6). Akékoľvek výpovede Písma o zmene v Bohu je nevyhnutné brať ako opis Božích diel a vlastností nedokonalým ľudským jazykom na základe analógie. Inak by sme sa dostali do rozporu s rozumom.

3. Praktické dôsledky Božej nemeniteľnosti

Z Božej nemeniteľnosti vyplýva veľmi dôležitý fakt pre praktický náboženský život. Je totiž nemožné usilovať sa v modlitbách o zmenu Božieho rozhodnutia a jeho vôle. V kresťanskej modlitbe nikdy nemôže ísť o to, aby človek správnymi a vytrvalými formulkami presvedčil Boha, aby urobil to, čo si človek praje. V modlitbe vždy ide o čo najlepšiu dispozíciu kresťana, aby ho Boh mohol obdarovať darmi podľa svojej Božskej vôle, a aby si človekom mohol čo najdokonalejšie poslúžiť v tomto svete. Modlitba kresťana je vždy o vzťahu lásky k Bohu, v ktorom sa človek čoraz plnšie a dokonalejšie odovzdáva do Božej vôle.

Z Božej nemeniteľnosti taktiež vyplýva správne chápanie spásy. Obeta Ježiša Krista na kríži nemôže byť chápaná ako utíšenie spravodlivého a trestajúceho Božieho hnevu, ako to niekedy vysvetľuje protestantská teológia. V Bohu nemôže dôjsť k zmene od hnevu k priazni. Ani hriech človeka, ani akákoľvek obeta nemôže spôsobiť v Bohu žiadnu zmenu. Boh je stále Láska (1Jn 4,16). Jediné, čo sa môže zmeniť, je postoj človeka a jeho vzťah k Bohu. Buď ho miluje, alebo ho hriechom odmieta. Boh sa však nemení. Boh stále rovnako miluje človeka a stále rovnako odmieta hriech. Meniť sa môžeme

len človek. Bud' sa stotožní s postojom v hriechu, alebo s postojom spravodlivosti a mieru s Bohom.

A napokon z Božej nemeniteľnosti vyplývajú dôsledky jeho nezávislosti na čase. Hneď prvá výpoveď Svätého písma hovorí, že úplne na počiatku stvoril Boh nebo a zem (Gn 1,1). Čas je Božie dielo, v ktorom bežia dejiny sveta, nie Božie dejiny. Písmo vykresľuje Boha ako bytosť, ktorá stojí mimo času dejín. Hovorí o ňom, že tisíc rokov je preňho ako včerajší deň (Ž 90,4), a že existuje od vekov až na veky (Ž 90,2). Nemeniteľná večnosť, v ktorej žije Boh, teda nemožno chápať ako nekonečnú postupnosť čo do minulosti aj budúcnosti. U Boha neexistuje nič minulé a nič budúce. U Boha existuje len „stále teraz“, razom celé prežívanie neohraničeného života (Boetius †525).

V takejto večnosti existuje jedine Boh, pretože v ňom neprebíha žiadna zmena. Každý tvor však žije v čase. Materiálne stvorenia žijú v kozmickom čase a duchovné bytosti, keďže v nich prebiehajú zmeny ako vznik, či morálny pád a pod., hoci ich život je čo do budúcnosti neohraničený, predsa žijú v čase, ktorý tvorí následnosť. Čas anjelských bytostí sa nazýva aevum. Keďže ľudia sú duchovno-telesné bytosti, znamená to, že sa na nich nevzťahuje výlučne kozmický čas, ale aj čas podobný aevu, teda existencia konkrétneho raz stvoreného človeka sa už nikdy neskončí.

NAŠA ÚLOHA:

Prehlbovanie poznania Božích atribútov pre hlbší duchovný život.

ÚLOHA CIRKVI:

Poukazovanie na praktické dôsledky Božej nemeniteľnosti ako dôležitého Božieho atribútu.

LITERATÚRA:

KANDERA, P.: *De Deo uno et trino*. Košice : 1992.

LEÓN-DUFOUR, X. a kol.: *Slovník biblickej teológie*. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1990.

PALOČKO, Š.: *Boh odhalený rozumom a vierou*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2025.

POSPÍŠIL, C.V.: *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní vydří : Krystal OP, 2000.
